

ШЛЯХАМИ ПОДВИГУ І СЛАВИ

Пошуковий загін «Пам'ять» :

Серебрянський Олександр Іванович, Табацький Віталій Євгенович,
Шелестов Сергій Вікторович, Лаштоба Андрій Сергійович, Драч Антон Ігорович.

Індустріальний технікум Криворізького технічного університету

Однією з найзнаменніших подій вітчизняної та світової історії є святкування 65-ї річниці Перемоги нашого народу у Другій Світовій війні, що виповнюється 9 травня 2010р. Ця подія та результати роботи пошукового загону “ Пам'ять ” в рамках першого етапу дослідницько-пошукової експедиції “ Шляхами подвигу і слави ” і зумовили вибір теми науково-дослідницької роботи.

Метою дослідження є відродження Пам'яті про воїнів – визволителів землі Криворізької, що поклали молоді життя на вівтар перемоги над підступним і сильним ворогом. На цю постановку мети надихнули такі **методи дослідження**:

- аналіз висвітлення даної проблеми в ЗМІ, фаховій літературі;
- ознайомлення з мемуарами командування корпусів, армій та фронтів, що визволяли Криворіжжя;
- запис спогадів ветеранів та учасників Великої Вітчизняної війни;
- знайомство з відповідними фондovими матеріалами краєзнавчих музеїв;
- збір інформації, документів, експонатів, відвідування місць боїв що були виявлені під час експедиції “ Шляхами подвигу і слави ”.

Аналізуючи висвітлення даної проблеми, зокрема в працях таких фахових істориків-краєзнавців як В. Бухтіяров і Т. Воронова, а також мемуарів командуючого корпусом 37-ї армії П.Г. Кузнецова було зроблено висновок про **актуальність** обраної теми. Тепер, коли відкрито засекречені архіви , ми можемо по іншому поглянути на ті героїчні і важкі часи, оцінити подвиг простого радянського солдата і повчитись відданості рідному народу, самопожертві в ім'я спасіння майбутнього.

Предметом дослідження обрано наступально оборонні бої осені – зими 1943р. ,що вела п'ята гвардійська танкова армія генерала Ротмістрова в районі сіл Недайвода і Новоіванівка на північних підступах до Кривого Рогу.

Про важливість цих боїв для успішного проведення Нікопольсько – Криворізької операції по знищенню ворожого угруповання на правому березі Дніпра в районі Нікополя та знищенню великої кількості бронетехніки, що рухалась з Кривого Рогу у напрямку Корсунь – Шевченкового йдеться у цій роботі.

Німецьке командування за будь-яку ціну намагалась вирівняти лінію фронту, що після визволення Києва 6 листопада 1943 року вигнулася величезною дугою у напрямку Кривого Рогу від берегів Дніпра через Деріївку- Ново Стародуб – Недайводу - Веселі Терни до берегів Саксагані. Ця перемога розвіювала міф про неприступність “східного валу”.

Опис ходу боїв, складені карти, фотографії, інтерв'ю зможуть знайти **практичне застосування** при проведенні виховних заходів; на заняттях з історії України при вивченні теми «Наш край у роки війни»; встановлені пам'ятних знаків на місцях загибелі воїнів – визволителів та при написанні більш глибокого наукового дослідження де однією його складовою частиною буде ця робота. Пройдений нашою пошуковою групою маршрут може стати ланкою екскурсійного маршруту для школярів та студентів «Шляхами подвигу і слави».

Об'єктом дослідження була частина лінії фронту від села Недайвода до села Новоіванівка, пам'ятники та могили Радянським воїнам, експонати куточка бойової слави Недайводської середньої школи.

Структурно робота поділяється на : вступ, основну частину з двох розділів, висновків, а також додатків, списку джерел та використаної літератури.

У вступі розкрито тему і мету роботи, обґрунтовується її актуальність та практична значущість, розглядаються методи дослідження та їх мета і завдання.

При написанні даної роботи були використані праці місцевих істориків В. Бухтіярова, Т. Воронової, В. Комарова, мемуари командуючого 82-СК 37-ї армії яка визволяла північні рудники Криворіжжя, а також спогади Дитини Війни Ліфенка М. Ф., які висвітлюють наступально – оборонні бої Радянської армії 1943 – 1944 рр. з точки зору радянської історіографії. Вони порівнюються з точкою зору на ці події англійського журналіста “Blandford Press ” Джорджа Форті “ Германская бронетехника во Второй мировой войне” та документальним фільмом “ Хроніки третього Рейху ”. Висловлені в цих роботах судження мають прямо протилежний характер. Завданням нашого дослідження було знайти неупереджений власний погляд на танкові бої під Недайводою.

Співставивши свідчення очевидців та зробивши відповідні корективи на власній карті ми зробили ряд висновків:

1) Тяжкі кровопролитні бої осені-зими 1943 року були невдалими для воїнів 5-ї танкової армії та 37 армії по ряду причин:

- відмова Верховного Головнокомандуючого надати необхідне підкріплення і підсилити послаблені форсуванням Дніпра наші військові частини які не могли своїми силами утворити "котел" і примусити німців здатися як того вимагала Ставка.

- недосвідченість і незнання азів ведення бою призованих польовими військкоматами місцевих юнаків 1925-26 років народження.

- величезне значення Кривбасу у планах Гітлера, який не припускав можливості здачі такої

важливої сировинної бази для Третього рейху.

- високий рівень оснащення та озброєння німецьких 8-ї та 1-ї танкової армій та 47 і 57 танкових корпусів а також 52-го артилерійського корпусу Вермахту, що протидіяли 5-й і 7-й гвардійським 57-й та 37-й арміям а також 5-й гвардійській танковій армії на підступах до Кривого Рогу.

2) Поразка фашистів під Кривим Рогом за своїми масштабами була схожа на катастрофу, якої зазнала фашистська армія під Корсунь-Шевченківським

- Відволікаючий наступ корпусу 37 армії в районі Кривого Рогу дав змогу відволікти великі танкові сили на цьому напрямку і не дати перекинути їх під Корсунь-Шевченківський на допомогу арміям, що потрапили в оточення і були знищені.

- висновок зроблений німецьким військовим істориком Куртом Тінпелькірхом, журналістом-істориком Тетяною Вороною, доктором історичних наук, професором Володимиром Комаровим, краєзнавцем, свідком подій Миколою Ліфенком.

3) Успішне завершення Нікопольсько-Криворізької наступальної операції стало можливим завдяки мужності і героїзму не лише російських, а й всіх радянських солдат, що поклали свої життя на вівтар перемоги над фашизмом.

- Звання Героя Радянського Союзу за здійснені героїчні подвиги на криворізькій землі отримали сотні чоловік евенк Увачан, росіянин Юдін, українець-наш земляк Дишинський вже будучи удостоєні цього звання загинули визволяючи Криворіжжя.

- Під час окупації в місті діяли підпільники Миколи Гриньова, Миколи Решетняка, Віктора Сінгірцова в околицях Кривого Рогу активно діяли партизани Седнева. В їх лавах були люди різних національностей.

4) Розпочата пошукова і дослідницька робота повинна бути продовжена:

- Необхідно безіменну висоту 140,7 через яку проходила лінія фронту осені-зими 1943-44 років привести у належний стан: надати їй статус братської могили і заборонити проведення там будь-яких розкопок "чорних археологів"; зробити підїзду дорогу до кургану; встановити пам'ятний знак з посиланням на ті військові частини, які утримували цю висоту і вели тут бої; визначити шефів з числа Ради ветеранів Криворізького (сільського) району та учнів Недайводської середньої школи; порушити клопотання перед відповідними органами місцевого самоврядування про надання висоті 140,7 статусу історичної пам'ятки місцевого значення.

- передбачити продовження пошукової експедиції по маршруту Новоіванівка - Колачевське(РУ ім. Леніна) - Веселі Терни по лінії фронту листопада 1943 року і нанесення його на карту.

- продовжити пошуки очевидців, наукових джерел та інформацій у ЗМІ про бої осені-зими 1943-44 рр.

- віддати належну пошану загиблим воїнам-визволителям.

5) Зазнавши в роки Другої світової війни величезних людських втрат; розрухи економіки Україна зробила неоціненний вклад у перемогу над фашистською Німеччиною і її союзниками.

- У збройній боротьбі проти ворога брали участь понад 6 мільйонів українців. Кожен третій з них загинув на фронті. Кожен другий з тих, хто лишився жити, став інвалідом.

- Серед військового керівництва СРСР було немало українців. Найбільш відомі з них - А. Єременко, С. Тимошенко, І. Черняхівський, П. Рибалко, К. Москаленко, Р. Малиновський війська якого визволяли Кривий Ріг.

- З 15-ти фронтів, які діяли в період Великої Вітчизняної війни, більше половини очолювалися маршалами і генералами українцями за походженням.

- Великий внесок у Перемогу зробили працівники тилу, вчені медики, діячі культури та мистецтва.

- Людські втрати України у Другій Світовій війні склали понад 10 млн. військових і цивільних осіб.

- Матеріальні втрати України досягли 1,5 трильйонів рублів, було зруйновано 714 міст, містечок, 28 тисяч сіл, 16150 промислових підприємств (в т ч і в Кривбасі,) 18000 медичних закладів, 33000 закладів освіти.

Мовчати про це ми не маємо морального права.

